

รูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
THE PATTERN OF MONASTERY DEVELOPMENT ALONG WITH THE 5 S'S. IN
PHRANAKHON SRI AYUTTHAYA PROVINCE



พระมหาเสถียร ถาวรธมโม, พระมหาสุนันท์ สุนนโท,
พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ
Phramaha Sathien thāvaradhammo, Phramaha Sunan Sunandho,
Phramaha Krisada Kittisobhano, Phrapalad Raphin Buddhiso
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya
Corresponding Author E-mail: Watjddengs@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป 2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาวัด และ 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 22 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ 8 รูปหรือคน โดยเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ และการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 รูป จากพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. เป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์ มีหน่วยงานรัฐให้ความสนับสนุน ปัญหา อุปสรรค คือพระสังฆาธิการขาดความรู้ในการจัดการวัด ขาดงบประมาณและบุคลากร ในการดำเนินงาน 2. องค์ประกอบของการพัฒนาวัด คือ ควรสำรวจวัดและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาวัด สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ ติดตามผลงานการพัฒนาและบันทึกข้อมูลให้เป็นระบบ 3. รูปแบบการพัฒนาวัด ได้แก่ สะสาง จัดแยกสิ่งของให้เป็นหมู่ จัดที่ไม่จำเป็นออก และจัดระเบียบการวางสิ่งของให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำความสะอาดอยู่เสมอ รักษา 3 ส. แรกให้ถูกสุขลักษณะ มีอากาศถ่ายเท ไม่แพร่เชื้อโรค ควรรักษา 4 ส. แรกเป็นประจำ

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; การพัฒนาวัด; กิจกรรม 5 ส.

Abstract

The objectives of this research article were: 1. To study the general condition of the 5 S's. Research was conducted with the mixed methods. Qualitative research, data were collected from 22 key informants, purposefully selected with in-depth interviews and from 11 participants in focus group discussion. Data were analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research collected data from 250 samples by multistage sampling with questionnaires. Data were analyzed using social science statistical programs.

The results of the research were as follows: 1. The general condition of the development of temples according to the 5'S guidelines, which is the main policy of the Sangha and supported by government agencies to drive. Problems and obstacles are monks lacking knowledge in monastery management, lacking of budget and personnel in the operation, 2. Components of the measurement development according to the 5'S. should be surveyed and planned development with participation in planning in the development and accounting of appliances, and then recruiting personnel and assigning tasks. as well as creating a network of partners to exchange knowledge, then following up on the development results and recording the data in a systematic way. 3. Measure development model according to the 5'S. By eliminating unnecessary things and organizing the placement of things in order to be easily accessible. In addition, sweeping and cleaning should always be maintained. The first 3'S. should be hygienic, well-ventilated, not spreading germs. The first 4'S. should be maintained regularly until it becomes a habit.

Keywords: Development Model; Temple Development; Activities 5 S.

บทนำ

กิจกรรม 5 ส. เป็นงานด้านสาธารณูปการ และเป็นงานประจำของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งที่จะต้องทำ เพื่อสร้างสิ่งที่เป็น รักษาสิ่งที่มีอยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้ และพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่างทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สะดวกสบาย และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงามด้วย เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ภายในวัด กิจกรรม 5 ส. อันได้แก่ สะสาง เป็นการแยกของที่ต้องการออกจากของที่ไม่ต้องการและจัดของที่ไม่ต้องการทิ้งไป ส่วน สะดวก เป็นการจัดวางสิ่งของต่าง ๆ ในที่ทำงานให้เป็นระเบียบเพื่อความสะดวก และปลอดภัย สะอาด คือการทำความสะอาด เครื่องมือ อุปกรณ์ และสถานที่ทำงาน และสุขลักษณะ ต้องมี

สภาพหมดจด สะอาดตา ถูกสุขลักษณะ และรักษาให้ดีตลอดไป สุดท้ายสร้างนิสัย คือการอบรมสร้างนิสัยในการปฏิบัติงานตามวินัย ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด (กองพุทธศาสนสถานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 2551)

กิจกรรม 5 ส. ยังเป็นปัจจัยพื้นฐานการบริหารคุณภาพขององค์กรต่าง ๆ ที่จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในที่ทำงาน ให้เกิดบรรยากาศที่น่าทำงาน เกิดความสะอาดเรียบร้อยในสำนักงาน ถูกสุขลักษณะ ทำให้พนักงานสามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มความสามารถ สร้างทัศนคติที่ดีของพนักงานต่อหน่วยงาน กิจกรรม 5 ส. เป็นกลยุทธ์อีกวิธีหนึ่งที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพ เป็นกิจกรรมที่ทำแล้วเห็นผลเร็วและชัดเจน นอกจากนั้นกิจกรรม 5 ส. จะเป็นพื้นฐานในการนำวิธีการบริหารใหม่ๆ เข้ามาใช้อีกในอนาคตต่อไป ดังนั้นกิจกรรม 5 ส. เป็นแนวความคิดจัดระเบียบเรียบร้อยในที่ทำงานก่อให้เกิดสภาพการทำงานที่ปลอดภัย มีระเบียบเรียบร้อย นำไปสู่การเพิ่มผลผลิต

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีวัดอยู่จำนวนทั้งสิ้น 496 วัด แต่จำนวนวัดที่ได้รับการพัฒนาซึ่งเข้าลักษณะของกิจกรรม 5 ส. มีจำนวนหนึ่ง ส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาวัดอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการขาดบุคลากร ขาดวัสดุอุปกรณ์ หรือการขาดการบริหารจัดการที่ดี ที่จะทำให้วัดเป็นวัดมีกิจกรรม 5 ส. อย่างสมบูรณ์ และที่จะทำให้ได้รับรู้ปัญหาร่วมกันวิธีการแก้ปัญหาร่วมกัน มีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน จนถึงการพัฒนาศักยภาพคนผู้ร่วมกัน เหตุผลเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาต่อการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้งสิ้น จึงมีดำริที่ทำงานวิจัยเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยใช้รูปแบบ การวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประชากร คือ พระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 666 รูป (ระเบียบวาระการประชุมคณะสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2565) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้ทำการสุ่มมาจากประชากร จำนวน 250 รูป โดยคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 เจ้าคณะผู้ปกครองจำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 2 เจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นตัวแทน 5 วัด ที่เข้าร่วมการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. และเป็นวัดที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 3 เจ้าอาวาสวัดพัฒนาตัวอย่าง จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 4 นักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 5 ตัวแทนหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. จำนวน 3 คน รวมจำนวน 22 รูปหรือคน ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 8 รูปหรือคน

การเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In - Depth Interview) 2) แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of item-Objective Congruent : IOC) (พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, 2561) ได้ค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 ทุกข้อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Try-Out) กับประชากรกลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน/ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)

การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ และเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การขับเคลื่อนกิจกรรม 5 ส. เป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์และเจ้าคณะผู้ปกครองจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้การสนับสนุน และประชาชนร่วมทำบุญทอดผ้าป่า ถวาย หน่วยงานรัฐให้ความสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรม 5 ส. ส่วนปัญหา อุปสรรค คือ พระสังฆาธิการขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารและการจัดการและจำนวนพระสงฆ์แต่ละวัดมีน้อยลง ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ โรคไวรัสโควิด 19 แพร่ระบาด การขับเคลื่อนการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ต้องหยุดชะงักเพราะส่วนใหญ่ขาดงบประมาณ และบุคลากรในการดำเนินงาน

2. องค์ประกอบโดยใช้แม่แบบการสร้างทีมงาน มีกระบวนการ 7 ขั้นตอน (Davis et al., 1981) ของการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การวินิจฉัยเบื้องต้น เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสที่ต้องสำรวจวัดและวางแผนในการวางรูปแบบของวัดนั้น

ร่วมกับลูกวัดและชาวบ้าน การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดทำบัญชีสิ่งของต่าง ๆ เครื่องใช้ว่ามีอะไรบ้างแล้วควรจัดเก็บอย่างไรเพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย การตรวจสอบข้อมูล ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมว่าสิ่งใดควรจะพัฒนาให้เป็นระเบียบและสิ่งใดควรจัดทำก่อนหรือหลังและทำบันทึกข้อมูลไว้ การวางแผนในการปฏิบัติงาน การวางแผนทางเจ้าคณะจังหวัดได้มีการวางแผนในการปฏิบัติงานเพื่อที่จะพัฒนากิจกรรม 5 ส. อยู่แล้วนำมาปรับใช้กับวัด การสร้างทีมงาน จัดหาบุคลากรที่ชำนาญการเข้าร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรม 5 ส. และมอบหมายงานแต่ละส่วนเพื่อแบ่งเบาภาระงานของเจ้าอาวาส การสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม สร้างเครือข่ายภาคีภายนอกเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มและแลกเปลี่ยนคำปรึกษาและคำแนะนำในการขับเคลื่อนกิจกรรม 5 ส. ภายในกลุ่ม การประเมินผลและติดตามผล เจ้าอาวาสเมื่อติดตามผลการพัฒนาแล้วมีการจัดทำรายงานหรือหนังสือรายงานให้ผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าคณะผู้ปกครองทราบเป็นการทำงานที่เป็นระบบ

3. รูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า รูปแบบด้านสะอาด ควรจัดแยกระหว่างสิ่งของที่ต้องจำเป็นต้องใช้เป็นหมู่ และขจัดสิ่งของที่มีมากเกินไปจนความจำเป็นออก ให้มีความเรียบร้อย รูปแบบด้านสะดวก ควรจัดระเบียบการวางสิ่งของที่ต้องจำเป็นให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สามารถหยิบใช้งานได้สะดวกทันที รูปแบบด้านสะอาด ทำความสะอาดปิดกวาดเช็ดถูให้สะอาดอยู่เสมอ รูปแบบด้านสุขลักษณะ ควรรักษาและปฏิบัติ 3 ส.แรกให้ถูกสุขลักษณะ มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และห้องน้ำที่ถูกสุขลักษณะย่อมไม่แพร่กระจายเชื้อโรค รูปแบบด้านสร้างนิสัย ควรรักษาและปฏิบัติ 4 ส. แรกให้เป็นประจำเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้เป็นประจำจนเป็นนิสัย

อภิปรายผล

บทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค ของรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผล ได้ดังนี้

1) สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค ของรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์ที่กำกับให้วัดทุกวัดพัฒนาวัดของตนเองตามหลัก 5 ส. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน มีการอบรมจากทางคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์ เนื่องจากไม่มีงบประมาณในการจัดการดูแลพระภิกษุสามเณรมีจำนวนน้อย โอกาสมีการบูรณาการหลักการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ ติดตามผลงาน และการกระจายหน้าที่และอำนาจในการรับผิดชอบ แต่ชุมชนบางแห่งมีปัญหาเรื่องยาเสพติด การพนัน สุรา บุหรี่ เข้ามาดื่มสุรา และเสพยาเสพติดภายในวัด และเป็นแหล่งมั่วสุมของเด็กวัยรุ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาจินตวัฒน์

จารุพัฒน์ (วิจารณ์ปรีชา) (2562) เรื่อง “รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส. จังหวัดสิงห์บุรี” ที่พบว่า สภาพทั่วไปการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส. จังหวัดสิงห์บุรี เป็นนโยบายจากมหาเถรสมาคมที่กำลังให้วัดพัฒนาวัดตามหลัก 5 ส. เจ้าอาวาสให้ความสนใจและเอาใจใส่ในการพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง พระผู้ใหญ่ของจังหวัดสิงห์บุรีให้ความสำคัญกับการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส. มีการประชุมคณะทำงาน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบาย 5 ส. ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสิงห์บุรี และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมน (2564) เรื่อง “การบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ที่พบว่า มีการศึกษาแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นการวางแผนเค้าโครงการกิจกรรมโดยเฉพาะโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ซึ่งเป็นการเตรียมการก่อนลงมือปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ มอบนโยบาย และสร้างการรับรู้ให้กับพระภิกษุ สามเณร และคนในชุมชน เพื่อการจัดระบบ วางระเบียบวัด ให้เป็นพื้นที่สัปปายะ สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน ตัวแทนชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ให้เกิดความเข้มแข็ง โดยใช้แนวทาง 5 ส. พัฒนาวัดด้านกายภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพนำไปสู่สังคมที่ดี

2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผล ได้ดังนี้

องค์ประกอบของการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา องค์ประกอบโดยใช้แม่แบบการสร้างทีมงาน 1) การวินิจฉัยเบื้องต้น 2) การรวบรวมข้อมูล 3) การตรวจสอบข้อมูล 4) การวางแผนปฏิบัติงาน 5) การสร้างทีมงาน 6) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และ 7) การประเมินผลและการติดตามผล พบว่า การขับเคลื่อนกิจกรรม 5 ส. เจ้าอาวาสต้องสำรวจวัด ประเมินงบประมาณ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารคำสั่งหรือเอกสารนโยบาย การขับเคลื่อน และใช้แบบการส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูล และสามารถนำไปปฏิบัติการขับเคลื่อนกิจกรรม 5 ส. เจ้าอาวาสต้องวางนโยบายการปฏิบัติซึ่งการวางแผนนั้นอาจจะใช้ระยะสั้นหรือระยะยาวก็ได้ ตามแต่ละพื้นที่ งบประมาณ และบุคลากร ตามแต่เจ้าอาวาสจะเห็นสมควร สร้างทีมงาน (บวร) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้มีความรู้ตามไปด้วยทำให้เกิดมีความชำนาญ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำในการปฏิบัติ นำข้อปฏิบัติประเมินผลและไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อเพิ่มแนวคิดในการพัฒนาวัดให้ดียิ่งขึ้นไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสิฐพัชราจารย์ (ไชยยา เขมสิริ) (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี” ที่พบว่า กระบวนการบริหาร คือ 1) การวางแผน 2) การจัดหน่วยงาน 3) การบังคับบัญชา 4) การประสานงาน และ 5) การควบคุม มีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการเชิงพุทธมากที่สุดการดำเนินงานของพระ

สังฆาธิการ คือ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานอย่างเด่นชัด ทั้งระยะสั้นและระยะยาว อาศัยองค์ประกอบ ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และชุมชนให้ความร่วมมือในการระดมทุนในการก่อสร้างศาสนสถานศาสนวัตถุเป็นอย่างดี หน่วยงานของทางราชการเข้ามาช่วยเหลือ และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรรมมณ ฒมพโล (แก้วแจ่มศรี) (2558) เรื่อง “การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ที่พบว่า การจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปได้เป็น 3 ประเด็น คือ 1) บทบาทด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดแก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชน เนื่องจากพระสังฆาธิการส่วนใหญ่มีอายุพรรษาชามาก หลาก ๆ รูปมี ประสบการณ์ในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดมาอย่างยาวนาน ให้มีความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัด 2) บทบาทด้านวิธีการจัดการ ด้านศาสนสมบัติของวัดภายในวัดพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาสนับว่ามีบทบาทสำคัญใน การจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดเพราะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและอยู่ใกล้ชิดกับโบราณสถาน จึงมีขั้นตอนและวิธีการในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม มากที่สุด 3) บทบาทด้านการดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถานภายในวัดเนื่องจาก โบราณสถานส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหามลพิษธรรมชาติอยู่ทุกปี พระสังฆาธิการจึงรับบท หนักในการดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถาน แต่ด้วยความร่วมมือจากพระภิกษุสามเณร ชาวบ้าน และหน่วยงานราชการอย่างจริงจัง จึงช่วยกันดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถานไม่ให้ ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ อาทิเช่น การสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม จึงทำให้รอดพ้นจาก ภัยน้ำท่วมซ้ำซากทุกปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานพรัตน์ ขนดีโสภณ (นาเมือง) (2559) เรื่อง การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่พบว่า การ บริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า 1) ด้านการจัดบริเวณวัด เป็นการพัฒนาศาสนสถานและศาสนวัตถุ ให้สวยงามประณีต เรียบง่าย สอดคล้องต่อ ศิลปะวัฒนธรรมประเพณีของชาติ และท้องถิ่น 2) ด้านการจัดการปกครองพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด มีการสอดส่องดูแลเพื่อให้การปกครองเป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช 3) ด้านการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชน มีความมุ่งหมาย 4 ลักษณะ คือ (1) การจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม (2) การส่งเสริมให้เด็กและประชาชนได้รับการ ศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน (3) การสอนศีลธรรมในสถานศึกษาทั่วไป (4) การ ส่งเสริมให้ถือปฏิบัติการศึกษา 4) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศีลธรรม มีการดำเนินการ ช่วยเหลือสังคมทางกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผล ได้ดังนี้

3.1 การวางแผนงานด้านรูปแบบด้านสะสาง ด้านสะดวก ด้านสะอาด ด้านสุขลักษณะ และด้านสร้างนิสัย ของรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การจัดกิจกรรม 5 ส. ในการวางแผนงาน เจ้าคณะผู้ปกครอง เจ้าอาวาส พระลูกวัด ต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ซึ่งเมื่อสำรวจแล้วจึงได้นำแผนสำรวจนั้นมาวางแผนในการปฏิบัติเรียบเรียงความสำคัญอันไหนสำคัญมากทำก่อน อันไหนสำคัญน้อยทำทีหลัง ในการสำรวจวัดควรมีแผนในการทำบัญชี ข้าวของเครื่องใช้ที่ญาติโยมนำมาถวาย เช่นหม้อ กระทะ ถ้วยจาน กระติ๊กน้ำ เป็นต้นว่าทางวัดมีมากน้อยเพียงใดและจะทำการสะสางอย่างไร ซึ่งแผนนี้ต้องสำรวจดูว่าในการจัดการสะสาง จะมีงบประมาณในการจัดทำมากน้อยเพียงใด เช่นถ้ามีของเยอะควรแยกออก จากของที่ใช้ได้ กับของที่ใช้การไม่ได้ ต้องคอยดูแลสะสาง ให้มีความสะดวก พร้อมใช้งานอยู่เสมอ ห้องน้ำสะดวกและสะอาด และการทำกิจกรรม 5 ส. ต้องให้ถูกสุขลักษณะ มีความพร้อมอยู่เสมอ และแผนที่ปฏิบัติควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อให้ ผู้ปฏิบัติเข้าใจในแผนงานอย่างชัดเจนจึงจะทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นภายในวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมน(2564) เรื่อง “การบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ที่พบว่า การวางแผนในการดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข มีการจัดการประชุมเพื่อวางแผนงาน หลังจากที่ได้รับนโยบายจากเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี เจ้าอาวาสได้เรียกประชุมพระสงฆ์ สามเณร ไวยาวัจกร กรรมการ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อวางแผนการดำเนินการลงมือปฏิบัติงาน ติดตาม และประเมินผลงาน แก้ไขปรับปรุงในส่วนที่ยังไม่เหมาะสม และสรุปผลการดำเนินงาน โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ทั้งหมดนี้เป็นการวางแผนการดำเนินงาน

3.2 การลงมือปฏิบัติรูปแบบด้านสะสาง รูปแบบด้านสะดวก รูปแบบด้านสะอาด รูปแบบด้านสุขลักษณะ และรูปแบบด้านสร้างนิสัย ของรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การจัดกิจกรรม 5 ส. ด้านการปฏิบัติซึ่งเมื่อเราวางแผนไว้เรียบร้อยแล้วเราต้องปฏิบัติตามแผนที่วางเอาไว้ เช่นด้านสะสาง เมื่อเราสะสางตั้งแต่หน้าวัดยังถึงในวัดให้มีความเป็นระเบียบแล้วต้องคำนึงถึงความสะดวกในการหยิบจับใช้งานหรือในการนำไปใช้หรือสะดวกในการเดินทางหรือสะดวกในการปฏิบัติศาสนพิธีความสะดวกก็เช่นกันเมื่อมีความสะดวกก็ต้องมีความสะอาดควบคู่กันไป พร้อมทั้งจะใช้งานอยู่เสมออยู่ตลอดเวลาห้องน้ำต้องสะอาดมีพระภิกษุคอยล้างอยู่เสมอทำให้เกิดความสกปรกให้มีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา และในการดูแลรักษาทั้งสามประการนี้ต้องให้ถูกสุขลักษณะด้วยเช่นห้องน้ำเมื่อเราล้างเสร็จเรียบร้อยแล้วมีกลิ่นหรือไม่หรือเครื่องใช้เครื่องครัวสะอาดหมดจดหรือไม่ถูกสุขลักษณะหรือไม่ล้างหรือชำระล้างถูกต้องหรือไม่ในการทำเช่นนี้เพื่อเป็นการสร้างนิสัยให้กับพระภิกษุสงฆ์ สามเณรได้ติดเป็นนิสัยและถือว่าเป็นกิจวัตรประจำวันอีกชนิดหนึ่งนอกจากกิจวัตรประจำวัน 10

อย่างของพระภิกษุแล้วกิจกรรม 5 ส. นี่เป็นกิจกรรมที่ใช้ปรับปรุงหรือพัฒนาวัดให้มีความสมบูรณ์ในด้านสิ่งแวดล้อมในด้านความสะอาดให้มากยิ่งขึ้นซึ่งจะทำให้เป็นที่ศรัทธาแก่ประชาชนทั่วไปและเหมาะแก่การเข้ามาปฏิบัติธรรมและพักผ่อนของบรรดาพุทธศาสนิกชนทั่วไปอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค (บัวผัด) (2557) เรื่อง “รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14” ที่พบว่า หลักการและวิธีการปฏิบัติ การจัดการสาธารณูปการของวัดในพระพุทธศาสนาจากหลักการและวิธีการจัดการสาธารณูปการของวัดในพระพุทธศาสนา การนำแผนไปปฏิบัติให้เกิดผลซึ่งจัดทำเป็นเอกสารที่ระบุ วิสัยทัศน์ ภารกิจ และการจัดการสาธารณูปการต่าง ๆ ในการดำเนินงานขององค์กรหนึ่ง ๆ เป็นแผนที่เป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินงานขององค์กรสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการประสานงานและกำกับติดตามการดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญ แผนงานหลักและแผนงานอื่น ๆ ที่จะนำมาปฏิบัติมาบูรณาการเพื่อให้สามารถเชื่อมโยงสอดคล้องกับหลักการบริหารขององค์กร เพื่อให้องค์การบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ก็มีทั้งข้อดีและข้อจำกัด 3. รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 นั้นเจ้าอาวาสเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของวัดให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ

3.3 การตรวจสอบรูปแบบด้านสะสาง รูปแบบด้านสะดวก รูปแบบด้านสะอาด รูปแบบด้านสุขลักษณะ และรูปแบบด้านสร้างนิสัย ของรูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การตรวจสอบการจัดกิจกรรม 5 ส. ด้านสะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ สร้างนิสัยของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งทางทางคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้จัดตั้งคณะกรรมการออกตรวจ 5 ส. ไว้ตรวจสอบให้คะแนนในการจัดกิจกรรม 5 ส. และเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ที่ต้องตรวจสอบ รวมถึงการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์-สามเณร ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมก็จะทราบประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมของทางวัดนั้นมีมากน้อยเพียงใด หลังจากนำหลัก 5 ส. มาใช้เป็นครั้งแรก ควรดำเนินการตรวจสอบตามหลัก 5 ส. เป็นประจำทุกเดือน เมื่อปฏิบัติตาม 5 ส. จนเป็นพื้นฐานแล้ว การดำเนินการตรวจสอบตามหลัก 5 ส. ทุก 6 เดือนก็ถือว่าเพียงพอ หากไม่มีการตรวจสอบตามหลัก 5 ส. จะถือว่าโครงการ 5 ส. ไม่ประสบความสำเร็จและเมื่อคณะกรรมการพร้อมทั้งเจ้าอาวาสทำการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรม 5 ส. ในวัดแล้วต้องสรุปผลงานการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และบันทึกฐานข้อมูล นำเสนอผู้บังคับบัญชาเป็นลำดับขั้นต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสิษฐพัชราจารย์ (ไชยา เขมสิริ) (2558) เรื่อง “การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี” ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี ได้มาจากบริบทของจังหวัดเพชรบุรีซึ่งเป็นจังหวัดที่มีศิลปวัฒนธรรมและงานสกุลช่างเมืองเพชร ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

ดังนั้น การดำเนินการก่อสร้างพัฒนาต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยให้เหมาะสม และดำเนินการตามแบบแปลนที่ได้รับอนุญาต จึงได้รูปแบบการพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี ที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน 6 ประการคือ 1) ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 2) ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะของแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน 3) ควบคุมการก่อสร้างโดยให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ 4) ควบคุมการเงินและบัญชีรายรับรายจ่ายให้เป็นไปตามหลักบัญชี 5) ควบคุมการจัดการ ศาสนสมบัติให้เป็นไปตามกฎหมายกระทรวง 6) ควบคุมการทำเอกสารต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ

3.4 การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบด้านเสาสง รูปแบบด้านเสาดวง รูปแบบด้านเสอาด รูปแบบด้านสัญลักษณ์ และรูปแบบด้านสร้างนิสัย การดำเนินงานพัฒนาวัดตามแนวทาง 5 ส. เมื่อได้ลงมือในการปฏิบัติตามแผนการที่ไว้ร่วมกันวางไว้แล้ว ทางคณะกรรมการตรวจประเมินผล ได้ให้คำแนะนำเพื่อนำมาเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความเรียบร้อยดังมากมายขึ้น ทางเจ้าอาวาสวัดควรนำข้อเสนอแนะเหล่านั้นไปเสนอต่อคณะกรรมการวัด พระลูกวัด เพื่อจะได้ร่วมมือกันแก้ไขปรับปรุงต่อไป และสิ่งสำคัญควรนำบุคคลภายนอก เช่น เทศบาล อบต. ชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โรงเรียน เข้ามาร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน และขอคำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุง แนวทางในการดำเนินงานที่ดี ผู้ปฏิบัติงานจะได้รับคำแนะนำ และข้อคิดเห็นที่แตกต่างออกไป และนำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสิริธรรมบัณฑิต (2564) เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5 ส. โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของวัดมิ่งเมืองมูล” ที่พบว่า การพัฒนาวัดด้วยวิถี 5 ส. เพื่อสร้าง สบายะ คือ สะสาง สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐาน และสร้างวินัย ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนรอบวัด กลไกการสนับสนุนจากสำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ดำเนินการตามระบบและกลไกของโครงการ จนทำให้วัดมิ่งเมืองมูลได้รับโล่รางวัล “สบายะ” เป็นวัดต้นแบบ และบริษัท ควอลิตี้ เซรามิก จำกัด เป็นองค์กรต้นแบบ ประจำจังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า ส่วนของเครือข่ายที่ร่วมพัฒนาวัด 5 ส. มีผลประโยชน์ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ผลการวิจัยข้างต้นเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยดังต่อไปนี้



แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย
ที่มา: สังเคราะห์จากผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวัดตามแนว 5 ส. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการศึกษา พบว่า

รูปแบบด้านสละสล มีการแยกสิ่งของให้ชัดเจน ระหว่างสิ่งของที่จำเป็นและไม่จำเป็นต่อการใช้งานให้ออกจากกัน เช่น ของที่มีค่าแต่ไม่จำเป็นต้องใช้ ให้นำไปขายหรือบริจาค ส่วนของที่ไม่ต้องใช้และไม่มีค่าก็ทิ้งไป ซึ่งเป็นการขจัดสิ่งของและลดความซ้ำซ้อนของสิ่งที่ไม่จำเป็นออกไป ช่วยเพิ่มพื้นที่ใช้สอยในที่ทำงานให้มากขึ้น รวมทั้งสภาพแวดล้อมของวัดก็จะเป็นระบบระเบียบขึ้นด้วย

หัวใจของการทำ ส สะสล คือผู้ปฏิบัติงานต้องระบุให้ได้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีอยู่ในสถานที่ปฏิบัติงาน เมื่อเดินเข้าสู่สถานที่ดังกล่าว จะไม่พบสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการใช้งาน เมื่อ

ถูกถามถึงสิ่งของที่ปรากฏอยู่ ต้องสามารถตอบได้ว่าสิ่งของดังกล่าวมีไว้ทำอะไร โดยมีขั้นตอนดำเนินกิจกรรม ส สะสาง ดังนี้

- 1) มีการแยกแยะสิ่งของ และจัดเป็นหมวดหมู่
- 2) จัดแบ่งแยกเป็นหมวดหมู่ตามชนิด หรือประเภทของสิ่งของ
- 3) กำหนดวันทำความสะอาดครั้งใหญ่ (big cleaning day)
- 4) การชี้แจงพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้ทราบกิจกรรม และทำร่วมกันอย่าง

สามัคคี

5) กำหนดผู้รับผิดชอบ หรือหัวหน้างานที่ทำหน้าที่ในการร่วมพิจารณา ตรวจสอบ และกำหนดกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้ตัดสินใจครั้งสุดท้าย

6) มีการจำแนกของที่จำเป็นต้องใช้ ของที่ไม่จำเป็นต้องใช้ ของที่รื้อตัดสินใจ ภายในกุฏิศาลาการเปรียญ โดยคำนึงถึงความจำเป็นที่ต้องใช้งาน

- 7) ไม่เก็บสะสมอาหารตามพระธรรมวินัย
- 8) เริ่มจากกุฏิเจ้าอาวาสก่อน แล้วขยายไปทั่วทั้งวัด มีผู้รับผิดชอบที่แน่นอน
- 9) จัดทำแบบฟอร์มในการสำรวจ

รูปแบบด้านสะดวก ทำการต่อเนื่องจากการสะสาง คือ นำสิ่งของจากการสะสางมาทำการจัดวางให้ง่ายต่อการหยิบไปใช้งาน จะช่วยขจัดปัญหาเวลาที่ค้นหาสิ่งของขึ้นหนึ่งแต่ไม่รู้ว่ายู่ตรงไหน เพราะได้ทำการจัดวางสิ่งของเหล่านั้นในที่ที่มันควรอยู่เรียบร้อยแล้ว และที่สำคัญเมื่อใช้งานเสร็จให้นำกลับมาเก็บที่เก่าด้วย เพื่อครั้งต่อไปจะได้หยิบง่ายเช่นเดิม

หัวใจของการทำ ส สะดวก คือผู้ปฏิบัติงานต้องนำสิ่งของมาจัดวางตามลำดับของกระบวนการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ หรือปฏิบัติตามหลักการยศาสตร์ (Ergonomic) โดยมีขั้นตอนดำเนินกิจกรรม ส สะดวก ดังนี้

- 1) วางแผนการกำหนดที่วางของให้ชัดเจน
- 2) จัดวางให้เป็นระเบียบ หมวดหมู่ มีป้ายชื่อแสดงที่วางของ มีป้ายชื่อติดสิ่งของ
- 3) ทำผังแสดงตำแหน่งวางของ
- 4) การชี้แจงพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้ทราบกิจกรรม และทำร่วมกันอย่าง

สามัคคี

5) กำหนดผู้รับผิดชอบ หรือหัวหน้างานที่ทำหน้าที่ในการร่วมพิจารณา ตรวจสอบ และกำหนดกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้ตัดสินใจครั้งสุดท้าย และตรวจเช็คเป็นประจำ

- 6) การจัดเก็บสิ่งของ โดยคำนึงถึงหลักคุณภาพของสิ่งของนั้น

รูปแบบด้านสะอาด มีการทำความสะอาด ปิดกวาด เช็ดถู ให้ดูสะอาด เสริมสร้างบรรยากาศให้น่าทำงาน ส่วนจุดที่ควรทำความสะอาด คือ ตามพื้นผนัง โต๊ะทำงาน เพดาน

หลอดไฟ และเครื่องจักรให้สะอาดอยู่เสมอ จะช่วยให้สภาพแวดล้อมของที่ทำงานดูปลอดภัย โปร่ง
นำทำงาน เพิ่มประสิทธิภาพให้เครื่องจักร และมีอายุการใช้งานที่นานขึ้นกว่าเดิมอีกด้วย

หัวใจของการทำ ส สะอาด คือการทำความสะอาดเป็นพื้นฐานที่ต้องปฏิบัติอยู่เป็นปกติ
วิสัย แต่ขณะทำความสะอาดต้องหมั่นตรวจสอบจุดสำคัญต่าง ๆ ว่ามีความผิดปกติหรือไม่ ผู้
ปฏิบัติจะต้องเปลี่ยนหรือแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องมาแก้ไข โดยปกติแล้วการทำ ส สะอาด มีกิจกรรมที่
ต้องลงมือทำดังนี้

- 1) มอบหมายพื้นที่รับผิดชอบให้แก่พระภิกษุสามเณร การแบ่งความรับผิดชอบใน
การทำความสะอาดให้ชัดเจน
- 2) กำหนดรายละเอียดของการทำความสะอาด
- 3) กำหนดเวลาทำความสะอาด
- 4) ผู้รับผิดชอบจะต้องสื่อสารให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดเข้าใจวัตถุประสงค์ของ
การทำความสะอาดและศึกษาวิธีการใช้งานอุปกรณ์อย่างถูกต้องและปลอดภัย
- 5) ใช้อุปกรณ์และวิธีการทำความสะอาดที่ถูกต้อง
- 6) มีการทำความสะอาด (ปิด กวาด เช็ด ถู และตรวจสอบเครื่องมือ อุปกรณ์ รวมทั้ง
บริเวณพื้นที่ภายในวัด
- 7) ประชุมและใหม่ทุกวัน
- 8) ทำความสะอาดทุกวันจนเป็นนิสัย
- 9) ทำให้การทำความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งในกิจวัตรประจำวัน สร้างความรู้สึกการมี
ส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของวัดให้แก่พระภิกษุสามเณรได้

รูปแบบด้านสุขลักษณะ ข้อนี้ก็จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทำ 3 ส. แรกอย่างต่อเนื่อง และ
ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสุขลักษณะดี บรรยากาศในที่ทำงานก็จะดีตาม นอกจากนี้
เรื่องสุขภาพของพระสงฆ์สามเณรหรือบุคลากรภายในวัดก็สำคัญ เมื่อสุขลักษณะดี ประสิทธิภาพ
ร่างกายของพระสงฆ์สามเณรหรือบุคลากรภายในวัดก็ดีขึ้นตามไปด้วย

หัวใจของการทำ ส สุขลักษณะ คือเมื่อกำหนดว่า ส แต่ละตัวต้องทำอะไรบ้าง พอลงมือ
ทำตามการวางแผนที่วางไว้ ผลที่ได้ย่อมเป็นที่น่าพอใจ ดังนั้น ส สุขลักษณะ จึงเป็นการรักษาผล
ของการทำ 3 ส. ให้คงอยู่ตลอดไป แต่ ส สุขลักษณะ ยังเปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นอีก
ด้วยโดยการรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานที่กำหนดไว้ใน 3 ส. แรกมีแนวคิดดังนี้

- 1) ดำเนินการ 3 ส. แรก คือ สะสาง สะดวก และสะอาด อย่างต่อเนื่องและยาวนาน
- 2) ยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
- 3) การกำหนดมาตรฐานจะต้องทำให้เหมาะสมกับแต่ละวัด
- 4) เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้นำในการปฏิบัติ และจะต้องเป็นผู้คอยหมั่นตรวจสอบผล
การปฏิบัติและสามารถให้คำแนะนำในการแก้ไขได้
- 5) เจ้าอาวาสพึงหมั่นติดตามผลการปฏิบัติเพื่อรักษามาตรฐาน

6) มาตรฐานที่กำหนดขึ้น สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา

รูปแบบด้านสร้างนิสัย จัดการฝึกอบรมสร้างนิสัยให้ปฏิบัติตามหลักการ 5 ส. อย่างถูกต้อง และทำให้ติดจนเป็นนิสัย เพื่อนำไปปรับใช้กับชีวิตการทำงานให้เป็นนิสัย ต้องเกิดจากการลงมือทำอย่างต่อเนื่อง ผู้ปฏิบัติงานจะลงมือทำอย่างต่อเนื่องต้องเกิดความเข้าใจว่าทำ 5 ส. แล้วเกิดประโยชน์อย่างไร มีแนวคิดดังนี้

- 1) มีทบทวนและปฏิบัติ 4 ส แรกอย่างต่อเนื่อง
- 2) เจ้าอาวาสต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดี
- 3) เจ้าอาวาสจัดกิจกรรมส่งเสริม กระตุ้นให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ
- 4) การประกวดและมอบรางวัล เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัดที่มีผลงานดี
- 5) เจ้าอาวาสพึงหมั่นตรวจเยี่ยมอย่างต่อเนื่อง
- 6) การสร้างทัศนคติที่ดีในการร่วมกันพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง
- 7) การสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เจ้าคณะผู้ปกครองควรออกนโยบายให้เจ้าอาวาสแต่ละอำเภออีกครั้งหลังจากที่ได้นโยบายเจ้าคณะจังหวัดเพื่อความชัดเจนการปฏิบัติที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
2. เจ้าคณะผู้ปกครองแต่ละอำเภอควรเรียกประชุมเจ้าคณะพระสังฆาธิการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรม 5 ส. ตามนโยบายเพื่อเป็นทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เจ้าคณะผู้ปกครองของแต่ละอำเภอควรออกตรวจแต่ละวัดด้วยตนเองเพื่อจะได้ให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรม 5 ส. ตามนโยบายได้ดี และถูกต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
2. วัดแต่ละวัดหรือใกล้เคียงควรให้การช่วยเหลือวัดในตำบลเดียวและร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรม 5 ส. ตามนโยบายเพื่อจะได้ปรึกษาและแก้ไขร่วมกันในแนวทางปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนเป็นการพัฒนาเกี่ยวกับกิจกรรมคณะสงฆ์ให้ครบ 6 ด้าน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนเป็นการวิจัยการพัฒนากิจกรรมคณะสงฆ์ 6 ด้านในจังหวัดใกล้เคียงเพื่อนำมาเปรียบเทียบในการพัฒนาวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2551). *คู่มือการประเมินมาตรฐานการพัฒนาวัด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมน. (2564). *การบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ตามโครงการวัดประจำ รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย
- พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค (บัวผัด). (2557). *รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14* (พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรรมมณ ธมมพล. (แก้วแจ่มศรี) (2558). *การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย.
- พระครูวิสิฐพัชราจารย์ (ไชยา เขมสิริ). (2560). *การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย.
- พระครูสิริธรรมบัณฑิต (2564). *รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5 ส. โครงการวัด ประชา รัฐสร้างสุขของวัดมิ่งเมืองมุล. วารสารวิจัยวิชาการ. 4(1), 23-36.*
- พระมหาจินตวัฒน์ จารุขตโน(วิจารณ์ปรีชา). (2562). *รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส. จังหวัดสิงห์บุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย.
- พระมหานพวิทย์ ขนดีโสภโณ(นาเมือง). (2559). *การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย.
- Davis, et al. (1981). *Human Behavior at Work: Organizational Behavior*. (7th. Ed). (New York: McGraw – Hill Book Company).

